

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття рівня вищої освіти «бакалавр»

на тему **«Психологічні труднощі підліткового віку в контексті
сімейних відносин»**

Виконала:
здобувачка вищої освіти
групи пс20
спеціальності 053 Психологія
ОП Психологія. Психологічне
консультування
Фастовець Вікторія Ігорівна

Керівник: канд. психол. наук, доцент
Шевченко С.В.

Рецензент: психолог-методист
КЗ «Опорний заклад освіти
Малоданилівський ліцей»
Харківської області
Пономаренко О.М.

Запоріжжя-2024

АНОТАЦІЯ

Фастовець В.І. Психологічні труднощі підліткового віку в контексті сімейних відносин

В дипломній роботі теоретично досліджено та експериментально виявлено вплив сімейних відносин на формування й розвиток особистості підлітка. Вивчено теоретичні напрацювання по проблематиці дослідження, визначено основні поняття з теми. Експериментально досліджено індивідуальні особливості підлітків і стилі батьківських відносин.

Експериментально встановлено, що у більшості підлітків ступінь тривожності перебуває в межах норми, але при конфліктних ситуаціях більшість підлітків схильні до прояву вербальної агресії, у них яскраво виражений конфлікт по шкалах «відносини до майбутнього», «відношення до батька» і «страхи й побоювання». При цьому, була виявлена закономірність, що саме в тих родинях, де підлітки демонструють негативне або байдуже ставлення до одному або обох батьків, вони не впевнені в собі, ставляться байдуже до себе, у них не складаються відносини з однокласниками або ж, навпаки, вони шукають підтримки й розуміння в однолітків, не одержуючи його в родині. Із цим пов'язано невпевненість і побоювання із приводу майбутнього життя й негативне відношення до родини в цілому. Саме в цих підлітків труднощі підліткового віку проявляються найбільше гостро. У плані ж відносини батьків до підлітків, то домінуючим стилем є кооперація. Розроблено рекомендації з оптимізації взаємин у родині з дітьми-підлітками, що сприяють гармонійному розвитку особистості підлітка.

Ключові слова: сімейні відносини, тип сімейного виховання, ставлення до себе, агресія, підлітковий вік, однолітки.

SUMMARY

Fastovets V.I. Psychological difficulties of adolescence in the context of family relations

In the diploma work, the influence of family relations on the formation and development of the adolescent's personality was theoretically investigated and experimentally revealed. Theoretical studies on the research problem have been studied, the main concepts of the topic have been defined. Individual characteristics of adolescents and styles of parental relations were experimentally investigated.

It has been experimentally established that the degree of anxiety in most adolescents is within the normal range, but in conflict situations, most adolescents are prone to verbal aggression, they have a pronounced conflict on the scales "relation to the future", "relation to the father" and "fears and apprehensions". At the same time, a pattern was revealed that precisely in those families where teenagers show a negative or indifferent attitude towards one or both parents, they are not confident in themselves, are indifferent to themselves, they do not have good relationships with classmates or, on the contrary, they seek support and understanding from peers, not receiving it from the family. This is associated with insecurity and fears about the future life and a negative attitude towards the family as a whole. It is in these teenagers that the difficulties of adolescence manifest themselves most acutely. In terms of the relationship between parents and teenagers, the dominant style is cooperation. Recommendations for optimizing relationships in the family with teenage children, which contribute to the harmonious development of the adolescent's personality, have been developed.

Key words: family relations, type of family upbringing, attitude towards oneself, aggression, adolescence, peers.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на тему:

«Психологічні труднощі підліткового віку в контексті сімейних відносин»

здобувачки вищої освіти спеціальності 053 Психологія

Фастовець Вікторії Ігорівни

Науковий керівник – к.психол.н., доцент кафедри психології Шевченко Світлана Віталіївна

Підлітковий вік є одним із самих складних період у віковому розвитку людини, що супроводжується безліччю труднощів, які обумовлені фізіологічними й особистісними перетвореннями в житті підлітка. Значний вплив на формування особистості й поведження підлітка роблять міжособистісних відносин у родині. Незважаючи на велику кількість людей і обставин, що роблять вплив на підлітка, самим серйозним є вплив родини. Важливим фактором емоційної рівноваженості й психічного здоров'я дитини є стабільність сімейного середовища. Велике значення має «якість» родини, її виховна здатність. Родина, що нездатна виховувати, приводить до серйозних порушень у процесі соціалізації підлітка.

Актуальність теми визначається створенням саме родиною для підлітка атмосфери щиросердечного комфорту, допомоги йому відчувати свою захищеність, упевненість у собі, навчити його правильно ставитися до дорослих, одноліткам і правильно реагувати в нестандартних ситуаціях.

Проблематикою роботи виступають труднощі підліткового віку в концепції сімейного виховання. Більшість підліткових проблем може бути частково або повністю вирішено, якщо зникне натягнутість у взаєминах дітей і батьків. Частіше ж для вирішення проблем підлітків не потрібно професійної допомоги, тому що все може бути владжене, якщо батьки навчаться правильно виражати свою любов до дітей.

Гіпотеза роботи укладається в тім, що різні типи родин, виділені по структурних і соціальних ознаках, спричиняють особливості виховання підлітків; від відношення до дитини батька й матері, від задоволення його

психічних потреб багато в чому залежить успіх подолання перехідного періоду. Коли батьки розуміють, що багато в чому від них самих залежить формування нормального психічного стану дитини, то вони поведуться так, що всі їхні вчинки й поведінка в цілому сприяють формуванню особистості підлітка. Можна припустити, що неконструктивні стилі батьківських відносин й неадекватні ситуації формують не тільки негативні поведінкові реакції, загострюючи прояву кризового періоду і його труднощів, але й сприяють дисгармонійному розвитку особистості в цілому.

Об'єктом дослідження є поведінка підлітків у міжособистісних відносинах з батьками.

Предмет дослідження - психологічні труднощі підліткового віку в контексті батьківських відносин.

Метою роботи є теоретичне вивчення та експериментальне дослідження впливу сімейних відносин на формування й розвиток особистості підлітка.

Для досягнення заданої мети необхідно вирішити наступні *завдання*:

- 1) Вивчити теоретичні напрацювання по проблематиці дослідження, визначити основні поняття з теми;
- 2) Експериментально дослідити індивідуальні особливості підлітків і стилі батьківських відносин;
- 3) Розробити рекомендації з оптимізації взаємин у родині з дітьми-підлітками, що сприяють гармонійному розвитку особистості підлітка.

Методи дослідження:

- вивчення психолого-педагогічної й методичної літератури по проблемі дослідження;

- метод експерименту (а саме методика діагностики показників і форм агресії Басса-Дарки; дослідження конфліктності підлітків методом незавершених речень (варіант методу Сакса-Сіднея); особистісна шкала прояву тривоги (Дж.Тейлор); тест-опитувальник батьківського відношення (Варга, Століна).

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося серед підлітків і їхніх батьків. Загальну кількість опитуваних склала 58 осіб (28 підлітків і 20 батьків). Опитування дітей і батьків проводилися окремо.

Проведене дослідження дозволило зробити **наступні висновки**.

1. Криза підліткового віку - один із самих хворобливих і гострих періодів. Поряд із внутрішніми драмами, які нерідко виявляються складніше зовнішніх конфліктів, підліток переживає потужну перебудову всього організму, коли тіло виходить з-під контролю. Зухвале суспільне поводження підлітка, що порушує норми й правила поведінки, прийняті серед дорослих, неконструктивні поведінкові симптоми найчастіше є психологічним слідством або відбиттям загальної підліткової кризи й, як правило, самі собою зникають тоді, коли підліток стає дорослим і в нього змінюється свідомість.

Однак криза може затягтися, і якщо з негативними симптомами в поведінці не боротися, то це може привести до закріплення в особистості й поведінці підлітка негативних характерологічних проявів, їхньому перетворенню в стійкі життєві звички.

2. У підлітковий період батькам необхідно намагатися зайняти позицію радників, консультантів, щоб формувати та підтримувати довірливі відносини з власною дитиною. Якщо ж відносини складаються погано, то причини криються в першу чергу в неправильному відношенні до підлітка та є наслідком неконструктивних взаємин попередніх періодів його розвитку.

3. За результатами проведеного експерименту виявлено, що у більшості підлітків ступінь тривожності перебуває в межах норми, але при конфліктних ситуаціях більшість підлітків схильні до прояву вербальної агресії, у них яскраво виражений конфлікт по шкалах «відносини до майбутнього», «відношення до батька» і «страхи й побоювання». При цьому, була виявлена закономірність, що саме в тих родин, де підлітки демонструють негативне або байдуже ставлення до одного або обох батьків, вони не впевнені в собі, ставляться байдуже до себе, у них не складаються відносини з однокласниками або ж, навпаки, вони шукають підтримки й розуміння в однолітків, не одержуючи його в родині. Із цим пов'язано невпевненість і побоювання із приводу майбутнього життя й негативне

відношення до родини в цілому. Саме в цих підлітків труднощі підліткового віку проявляються найбільше гостро. У плані ж відносин батьків до підлітків, то домінуючим стилем є кооперація. Батьки заохочують ініціативу й самостійність підлітка, намагаються бути з ним на рівні. Вони довіряють підліткові, намагаються враховувати його точку зору. Це дає підставу затверджувати, що для більшості підлітків створені всі умови для успішного подолання труднощів, що виникають у їхньому житті, а також їхнього гармонійного розвитку. Таким чином, проведений експеримент підтвердив висунуту нами гіпотезу.

4. Дослідивши відносини між підлітками їхніми підлітками, був розроблений тренінг ефективної взаємодії батьків та підлітків, а також ряд рекомендацій, спрямованих на оптимізацію цих взаємин. Дані рекомендації, призначені для батьків, які неоднаково сприймають своїх дітей - підлітків. Також вони можуть бути використані педагогами й психологами при корекції батьківського відношення до дітей.

В основі міцних взаємин з підлітком повинна лежати безумовна любов. Тільки така любов здатна запобігти розвитку в підлітка уразливості, виникненню почуття страху, відгородити від відчуття власної непотрібності й неповноцінності. Якщо немає безумовної любові, підлітки стають для батьків тягарем, вони заважають і дратують. Керуючись безумовною любов'ю, можна навчитися правильно взаємодіяти з підлітками й задовольняти його щоденні потреби. Це повинне бути головним принципом у вихованні підлітка.

5. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективними, на наш погляд, є подальші дослідження факторів, що впливають на особистісний розвиток підлітків, а також впровадження та визначення ефективності запропонованої тренінгової програми.

Теоретична значущість дослідження втримується в соціально-психологічному аналізі особливостей і труднощів підліткового віку, дитячо-батьківських взаємин; у встановленні детермінант негативних відносин у родині.

Практична значущість роботи полягає в розробці рекомендацій щодо оптимізації взаємин між підлітками і їхніми батьками.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів та підрозділів до них, висновків, списку використаних джерел.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ I. Загальна характеристика сімейних відносин і психологічних особливостей особистості підлітка.....	6
1.1. Поняття «родина» і «сімейні відносини». Стилі батьківських відносин.....	6
1.2. Психологічні аспекти виховних функцій батьків.....	14
1.3. Вікові особливості особистості й поведження підлітка. Криза підліткового віку.....	16
1.4. Вплив родини на виховання й розвиток підлітка.....	24
Розділ II. Експериментальне дослідження особистості підлітка й характеру міжособистісних відносин у родинах з підлітками.....	31
2.1. Методики дослідження.....	31
2.2. Аналіз і інтерпретація даних.....	38
Розділ 3. Оптимізація взаємин у родині з дітьми-підлітками як фактор гармонійного розвитку особистості підлітка. Тренінг взаємодії батьків і підлітків.....	45
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	69

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1016222875

Дата перевірки:
06.04.2024 23:36:19 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
06.04.2024 23:58:24 EEST

ID користувача:
100012861

Назва документа: Фастовець

Кількість сторінок: 63 Кількість слів: 15159 Кількість символів: 111184 Розмір файлу: 623.00 KB ID файлу: 1015999681

28.4% Схожість

Найбільша схожість: 22.3% з Інтернет-джерелом (<https://vseosvita.ua/library/optimizacia-vzaemin-u-rodini-z-ditmi-pidli...>)

24.3% Джерела з Інтернету 991 Сторінка 65

0.44% Джерела з Бібліотеки 3 Сторінка 74

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел